

LBRIS

We know
books

LIVIU MIHĂILEANU
MIRELA CLAUDIA MIHĂILEANU

**PREGĂTIREA
PENTRU ADOPTIE:
CĂLĂTORIA CARE ÎȚI SCHIMBĂ VIAȚA**

t...

TRITONIC

Tritonic Books

București | 2025

Expertiza lor combinată, atât în plan teoretic, cât și practic, le permite să abordeze subiectul pregătirii pentru adopție cu o înțelegere profundă a provocărilor și nevoilor specifice fiecărui copil și fiecărei familii adoptatoare. Această carte este rodul experienței lor și un ghid valoros pentru toți cei care doresc să îi ofere dragoste, siguranță și stabilitate unui copil prin adopție.

Cuprins

DESPRE AUTORI	5
PREFAȚĂ	11
PUȚINĂ ISTORIE CLARIFICĂ CONTEXTUL	13
O perspectivă legislativă	13
O perspectivă de filosofie a intervenției	22
REFLECȚII ÎNAINTE DE CĂLĂTORIE	27
Explorarea motivației	27
<i>Mitul eroului salvator</i>	27
<i>Spiritualizarea excesivă</i>	29
<i>Nevoia de a nu rămâne singur</i>	33
<i>Compararea cu ceilalți</i>	34
<i>Un prieten de joacă pentru copilul biologic</i>	37
<i>Salvarea relației de cuplu</i>	39
<i>Atunci, care ar fi motivațiile corecte?</i>	41
Prejudecăți și întrebări incomode	45
Adopția în calitate de părinte singur	74
Sfaturi utile la început de drum	89
BAGAJELE PĂRINȚILOR ADOPTIVI	93
Infertilitatea	94
Pierderea unui copil biologic	98
Istoricul traumei personale	102
<i>Ghid de autorefecție</i>	107
Probleme de cuplu nerezolvate	116

Stigma socială și prejudecățile	118	Dezvoltarea atașamentului cu copilul adoptat	209
Capcana așteptărilor nerealiste	121	Cum le spunem copiilor că sunt adoptați	215
Modele parentale moștenite	123	Gestionarea comportamentelor dificile	219
<i>Care sunt stilurile parentale?</i>	127	Labirintul dezvoltării: învățare, relaționare și simțuri	222
<i>Ghid pentru identificarea propriului stil parental</i>	133	<i>Provocări educaționale</i>	223
BAGAJELE COPILULUI ADOPTAT	139	<i>Provocări relaționale</i>	225
Trauma și impactul ei	139	<i>Provocări senzoriale</i>	226
<i>Tipuri de traumă</i>	140	Ajutor în călătorie: produsele ponderale	229
<i>Efectele traumei asupra copilului adoptat</i>	144	UMPLE-ȚI REZERVORUL!	233
<i>Rolul adulților în prevenirea și gestionarea traumei</i>	151	Conștientizarea și gestionarea provocărilor	234
Nevoile copiilor cu istoric de traumă	154	Ghid pentru identificarea „oboselii compasiunii” la	
Dimensiunea psihologică a atașamentului	157	părinții adoptivi	236
Provocări psihologice și psihiatrice	161	Recunoașterea semnelor stresului la părinții adoptivi ...	241
INTERSECȚII DE TRASEE	165	Autoevaluarea îngrijirii personale de către părinții	
Plasamentul copiilor ca măsură de protecție specială	165	adoptivi	245
Cum și când devine un copil adoptabil?	168	Elaborarea unui plan de îngrijire personală: sugestii	
Prioritatea la adopție	170	practice	250
Plasament sau atestarea ca adoptator: alegerea		ARFO - REȚEAUA NAȚIONALĂ CARE ÎȚI ESTE ALĂTURI	253
propriului drum	171	ÎNTREBĂRI FRECVENTE	257
GATA, PORNIM!	177	Întrebări frecvente despre adopția națională	257
Procedura de atestare	177	Întrebări frecvente despre adopția internațională	262
Intrarea în potrivire	183	GLOSAR DE TERMENI	267
Încredințarea în vederea adopției	189	BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	271
Încuviințarea adopției	192	<i>Cărți</i>	271
Monitorizarea postadopție	194	<i>Articole și studii</i>	274
SCHIMBĂRI DE PEISAJ	197	<i>Resurse online</i>	276
De la miere la fiere	197		
Jelirea pierderilor de către copilul adoptat	209		

Prefață

Această carte este scrisă ca urmare a interacțiunii cu aproape două mii de persoane și familii în ședințele de informare și consiliere în vederea adopției și cu peste patru mii de persoane în cadrul grupurilor de suport și al taberelor terapeutice pentru familii adoptive și de plasament organizate de Asociația Tzuby's Kids.

Temeri și așteptări nerealiste, teama de birocrație și romanțarea procesului, nevoia de compensare emoțională pentru o pierdere nevindecată, speranțe neîmplinite, toate sunt un amalgam în sufletul părintelui care urmează să-și asume unul dintre cele mai grele și dintre cele mai profunde roluri posibile. Vom vorbi despre ele în detaliu pe parcursul cărții, întrucât sunt aspecte critice pentru succesul adopției pe care o inițiezi tu, cel pentru care această carte va fi un ajutor pe drumul adopției.

Pe parcursul călătoriei noastre vom explora și îngrijirea copiilor cu istoric de traumă. Fără a intra în detalii metodologice, ne propunem să oferim un cadru clar pentru înțelegerea traumei abandonului și a efectelor ei asupra copiilor abandonați. Astfel, vei putea să-ți calibrezi așteptările, să identifici ariile în care ai nevoie de mai multă instruire și să recunoști momentele în care este necesar să soliciți sprijin specializat.

În calitate de ghizi, te vom sprijini nu doar în înțelegerea hărții traseului pe care îl vei parcurge, ci și în explorarea

traseelor alternative și a gradelor lor de dificultate, dintr-o perspectivă ce reflectă în mod prioritar interesele copiilor care au nevoie de o familie. Vom aborda deschis subiectele legate de adopție și plasament familial, bazându-ne pe experiența noastră de peste zece ani, timp în care am contribuit la anularea unor ordine de ministru și la implementarea unor modificări esențiale în legislația privind protecția copilului și adopția în România. De asemenea, îți vom atrage atenția în mod transparent asupra riscurilor asociate alegerii unui traseu sau a altuia.

Nu în ultimul rând, această carte este scrisă și din perspectiva părinților adoptivi a doi copii minunați alături de care am parcurs atât dificultățile birocratice ale sistemului de protecție, cât și un întreg proces de recuperare și vindecare. Așadar, lucrurile pe care le vom împărtăși nu se limitează la un simplu transfer de informații, ci sunt profund conectate cu emoțiile, tensiunile și înțelegerea reală a celor care au trăit pas cu pas aproape toate traseele descrise în această carte.

Să pornim împreună în această aventură!

Autorii

Puțină istorie clarifică contextul

Multe dintre narativele publice cu privire la adopție pot fi înțelese dacă analizăm istoria legislativă și contextul filosofiei de intervenție care a generat diverse forme de reglementare. În cele ce urmează vom trasa doar cadrul pentru a înțelege mai bine sistemul cu care vom interacționa din punct de vedere birocratic.

O perspectivă legislativă

„Decretul nr. 137/1956 privind înfierea unui cetățean român de către un străin, precum și înfierea unui străin de către un cetățean român” a fost primul act normativ care a reglementat adoptarea copiilor din România și a fost în vigoare de la 23 martie 1956 până la 31 iulie 1990, fiind abrogat și înlocuit prin Legea nr. 11/1990 privind încuviințarea înfierii.

Contrar opiniei generale, orfelinatele ca instituție de îngrijire nu au fost înființate în perioada comunistă, ci reglementarea lor apare încă din Legea nr. 167/1929 pentru organizarea administrațiunii locale, acestea fiind incluse la art. 22, alin. 5, ca fiind de „competința administrațiunii comunale rurale”.

Legea 167/1929 pentru organizarea administrațiunii locale, însă, nu instituia orfelinatul, ci, mai degrabă, îl recunoștea ca formă de organizare a ocrotirii minorilor deja existentă în societate și plasa responsabilitatea în sarcina administrației

locale. Reglementări specifice de ocrotire a minorilor lipsiți de îngrijire părintească avem abia în 1954 (Hotărârea nr. 809 privind ocrotirea copiilor rămași fără părinți sau lipsiți de posibilitatea de a fi crescuți în familie), transpusă ulterior în Legea nr. 3 din 26 martie 1970 privind regimul ocrotirii unor categorii de minori.

Până în 1990 nu avem altă legislație specifică. În schimb, apar o serie de reglementări cu impact în dinamica copiilor lipsiți de îngrijire părintească. Principala cauză evidentă a numărului mare de copii din orfelinatele comuniste este Decretul 770/1966 pentru interzicerea întreruperii de sarcină¹. Impactul fiind previzibil, concomitent este aprobată și creșterea numărului de creșe, iar două săptămâni mai târziu un alt proiect de lege limitează divorțul la anumite cazuri excepționale².

În perioada postcomunistă, până în 1997, nu avem o formă actualizată de reglementare, ceea ce a creat un vid legislativ și administrativ pe fondul încercărilor de a rezolva criza orfelinatelor comuniste, devenită notorie la nivel internațional. Suspiciunile privind adopțiile în care copiilor li s-a pierdut urma, fundamentate pe lipsa unor baze de date care să poată fi analizate, vizează preponderent această perioadă sau perioada comunistă³. Prin urmare, atunci când citești titluri de

¹ Alina Cozma, „Viața unui decret: 770/1966”, *Studium – Revista studenților, masteranzilor și doctoranzilor în istorie* 4 (2012): 109–140.

² Decretul nr. 779/1966 pentru modificarea unor dispoziții legale privitoare la divorț.

³ A. Muntean, „Successful Domestic Adoptions in a Sample of Adolescent Romanian Adoptees”, *Today's Children – Tomorrow's Parents: Voices in Adoption* 44 (2017): 28–40.

articole inflamante, verifică mai întâi la ce perioadă se referă autorul pentru a încadra corect episodul în contextul istoric.

Ordonanței de Urgență a Guvernului (OUG) nr. 25 din 1997 cu privire la regimul juridic al adopției (primul cadru legal postcomunist în domeniul) îi urmează numeroase modificări prin Legea nr. 87 din 1998 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 25/1997 cu privire la adopție, Ordonanța de Urgență nr. 192 din 1999 privind înființarea Agenției Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și reorganizarea activităților de protecție a copilului, Ordonanța de Urgență nr. 138 din 2000 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă, Ordonanța de Urgență nr. 12 din 2001 privind înființarea Autorității Naționale pentru Protecția Copilului și Adopție, Ordonanța de Urgență nr. 121 din 2001 pentru suspendarea temporară a tuturor procedurilor referitoare la adopțiile internaționale, Legea nr. 169 din 2002 privind modificarea și completarea Codului penal, a Codului de procedura penală și a unor legi speciale și Legea nr. 385 din 2003 pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 25/1997 cu privire la regimul juridic al adopției, dovedind instabilitate și inconsistență legislativă.

În această perioadă există o reglementare cel puțin suspectă a adopțiilor internaționale. Pe de o parte, avem relatări cu privire la faptul că instituțiile abilitate profitau de cererea existentă din partea adoptatorilor străini pentru a genera fonduri la bugetul de stat, pe de altă parte, relatările arată apariția unui număr considerabil de organizații (105) al căror unic scop era intermedierea acestor adopții.

„Atunci când au început adopțiile internaționale așa-zis procedurale a fost un haos. S-a introdus un sistem pe puncte, trebuia să dovedești că investești în stat, material, financiar. Se manipulau sume foarte mari de bani și erau fundații care aveau sponsori strict pentru sistemul acesta de a primi puncte. Dacă dădeai la stat suma X primeai 2, 3, 5 puncte, iar în funcție de asta primeai pentru adopție copii sub doi ani sau peste doi ani, iar asta era în legislație stipulat. Noi nu am fost de acord cu sistemul acesta. În perioada aceea erau 105 agenții de adopție în România, iar după ce s-au oprit adopțiile internaționale am rămas trei, restul toate s-au închis. Noi am specificat când ne-am dus la București că vrem să fim autorizați de Comitetul Român pentru Adopții doar pentru adopție domestică, națională. Toți au fost mirați și nu ne-au dat acreditare în primii ani pentru că nu am vrut să facem adopții internaționale. Au spus că nu se face așa ceva. După interzicerea adopțiilor internaționale am primit autorizație pentru adopție națională.”⁴

Vedem cum întregul sistem de adopții internaționale era pus la punct de instituțiile guvernamentale pentru a aduce fonduri instituționale. Cu toate acestea, atunci când sistemul a trebuit reformat, oprobiul a fost aruncat asupra ONG-urilor care se supuneau legislației existente, iar controlul a fost preluat integral de sistemul public, ca și când el ar fi fost garantul integrității în soluționarea situației copiilor.

Integrarea României în Uniunea Europeană o poziționează pe europarlamentara britanică Emma Nicholson ca raportor al Parlamentului European pentru România privind proble-

⁴ Declarația face parte din studiul care a făcut obiectul tezei de doctorat a autorului și îi aparține unuia dintre specialiștii care au activat în servicii de protecție a copilului și de adopție din anii '90 până în prezent.

matica adopției și a protecției copilului⁵. Declarațiile făcute de Nicholson în presa britanică sunt șocante:

„Raportorul pentru România al Uniunii Europene, baroana Emma Nicholson, declara la începutul anilor 2000, în presa străină, că în zece ani peste 30.000 de copii au fost înfiați de familii din Occident. Publicația *Sunday Times* o cita la vremea respectivă că «a estimat că vânzarea de copii, în care aceștia erau scoși la licitație, a generat un miliard de dolari pentru oficialii și intermediarii care au acționat ca facilitatori pentru agențiile de adopții internaționale»⁶.

Din informațiile solicitate de la Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții⁷ reiese un număr total de 16.078 de adopții internaționale (13.620 de adopții înregistrate până în anul 2000, anul în care erau făcute declarațiile de mai sus), ceea ce pune sub semnul întrebării veridicitatea informațiilor vehiculate de raportorul Emma Nicholson. Mai mult, în acte oficiale nu regăsim dovezi care să susțină acuzațiile de „scoater la licitație” și nu avem niciun indiciu cu privire la modul în care a calculat miliardul de dolari vehiculat în interviul pentru *The Sunday Times*. O analiză făcută de Kang⁸ în 2013 arată că acuzațiile aduse

⁵ Yves Denéchère, Béatrice Scutaru, „International Adoption of Romanian Children and Romania's Admission to the European Union (1990–2007)”, *Eastern Journal of European Studies* 1 (2010, 1): 135–151.

⁶ George Arun, „Orfelinatele, ghetouri comuniste”, *Deutsche Welle* (23 oct. 2020), <www.dw.com/ro/orfelinatele-ghetouri-comuniste/a-55367893>, accesat la 11.01.2022.

⁷ Recepționate prin adresa nr. 29671/ SCRP/ sz/ 20.10.2021.

⁸ Taemin Kang, „Breaking the Myths on Intercountry Adoption in Romania”, *Regent Journal of International Law* (2014, 10): 131.

de Nicholson nu au putut fi dovedite, acestea nefiind decât afirmații personale fără niciun suport probatoriu.

Mai mult, o verificare a expunerii de motive pentru Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției, prin care sunt interzise în fapt adopțiile internaționale, concomitent cu birocratizarea procesului de adopție internă, arată mai degrabă un argument circular:

„În cursul anului 2000 și începutul anului 2001, adopția internațională a reprezentat, continuu și aproape constant, un subiect asociat indirect sau direct corupției și criminalității. Aceste asocieri erau făcute atât de voci din interiorul țării cât și de parteneri externi”⁹.

Parcurgând întreaga expunere de motive, nu găsim statistici, analize, și nici măcar referiri la spețe ori situații concrete, întreaga argumentație pentru elaborarea legii în acea formă bazându-se pe „voci ale unor parteneri externi” care, după cum vedem mai sus, sunt afirmații șocante, dar care nu sunt validate statistic și cărora le lipsește un suport analitic referențial.

Prin aceasta nu negăm posibila existență a unor cazuri care intră sub auspiciile criminalității și ale traficului de persoane, ci validitatea argumentelor în favoarea unei legislații poate insuficient analizate din perspectiva efectelor sistemice și a impactului asupra parcursului copiilor în sistemul de protecție.

Anul 2004 a venit nu doar cu modificări în privința reglementării adopției, ci și cu un pachet legislativ care a inclus și reglementarea intrării copiilor în sistemul de protecție și a traseului lor în sistem (Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului).

⁹ Expunere de motive la PL-x, nr. 223/2004, Proiect de Lege privind regimul juridic al adopției.

Apreciat pozitiv de raportorul Nicholson¹⁰, acest pachet legislativ, deși aducea aspecte binevenite precum alinierea la prevederile Convenției Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului, favoriza intervenția prin instituționalizare, iar copiii rămâneau în sistem la dispoziția părinților biologici, fiind necesar acordul acestora din urmă pentru declararea adoptabilității, chiar dacă ei nu făceau niciun demers pentru reintegrare. Nu este de mirare că o astfel de reglementare a creat piață de abandon și a favorizat un întreg peisaj traumatic în rândul copiilor lăsați în orfelinate, fără șanse (sau interes real al părinților biologici) de reintegrare și, de asemenea, fără șanse de adopție.

Chiar dacă adopțiile internaționale nu au mai ocupat spațiu în presă sau în declarații politice, după integrarea României în Uniunea Europeană, sistemul de protecție s-a dovedit inefficient atât în prevenirea abandonului, cât și în soluționarea cazurilor, fiind catalogat ca fiind deficient¹¹, disfuncțional și subfinanțat¹².

Prin urmare, deși avem o perioadă de acalmie (2004–2008), pe care o putem pune pe seama unei false stabilități date de obiectivele aderării României la Uniunea Europeană, problemele generate în sistem duc la multiple ajustări și modificări ulterioare.

¹⁰ European Parliament, „Report on Romania's progress towards accession”, 24 feb. 2004 (COM, 2003, 676–C5–0534/2003–2003/2203, INI), <www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-5-2004-0103_EN.html>, accesat la 12.01.2022.

¹¹ Cristina Dâmboeanu, „Deficiențe care caracterizează sistemul de protecție a copilului în România”, *Revista Română de Sociologie*, serie nouă, anul XXI (2010, 3–4): 206–219.

¹² Leroy H. Pelton, „The Continuing Role of Material Factors in Child Maltreatment and Placement”, *Child Abuse & Neglect* 41 (2015): 30–39.

Legea nr. 272 din 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului a fost republicată în 2013, trecând, între timp, prin nu mai puțin de șapte modificări (în 2009, 2011, 2012, 2015, 2016, 2019, 2020 și 2022). Legea nr. 273 din 2004 privind regimul juridic al adopției urmează un traseu nu mai puțin tumultuos, suferind trei republicări (2009, 2012, 2016) și multiple modificări (2008, 2011, 2013, 2014, 2018, 2021).

Aceste modificări au fost adesea inițiate sau adoptate la presiunea societății civile¹³, care observa la nivel practic efectele asupra copiilor, dar și a unor studii longitudinale care au demonstrat impactul negativ al instituționalizării¹⁴. Filosofia de intervenție rămâne timp îndelungat orientată spre instituționalizare, prin limitarea plasamentului familial la familia biologică și cercul ei social (Ordinul 1733/2015 emis de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice), ceea ce face inefficientă reacția societății la nevoia de îngrijire în familie și menține deficiențe în privința adopției¹⁵.

În acest context, Asociația Tzuby's Kids se alătură Alianței România Fără Orfani (ARFO) cu scopul de a aborda problema copiilor lipsiți de îngrijire părintească, atât la nivel legislativ și administrativ, cât și social. Prin Alianța România Fără Orfani, am atacat în instanță Ordinul 1733/2015 emis de Ministerul

¹³ Andreea Pora, „Legea adopției, un pas înainte. Vor înfia românii mai mulți copii?“, *Europa Liberă* (13 nov. 2020), <shorturl.at/ozO57 >, accesat la 12.01.2022.

¹⁴ Charles A. Nelson *et al.*, „Cognitive Recovery in Socially Deprived Young Children: The Bucharest Early Intervention Project“, *Science* 318 (2007, 5858): 1937–1940.

¹⁵ Rebeca Popescu, Ana Muntean și Femmie Juffer, „Adoption in Romania: Historical Perspectives and Recent Statistics“, *Adoption Quarterly* 23 (2020, 1): 1–26.

Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice și am obținut eliminarea restricțiilor la plasamentul familial prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 6238/2020¹⁶. În motivare, instanța apreciază că restricționările impuse de Guvern nu țin cont de interesul superior al copilului¹⁷.

Concomitent, am intervenit cu propuneri de modificări legislative, bazate pe analize proprii¹⁸, lucrând cu reprezentanți din toate partidele politice parlamentare din 2015 până în 2023. Cazuistica membrilor ARFO a adus argumente factuale pentru debirocratizarea procesului de declarare a adoptabilității și pentru diminuarea timpului petrecut de copii în sistemul de protecție¹⁹. În 2020, un juriu internațional format din 80 de specialiști în comunicare și relații publice i-a decernat Alianței România Fără Orfani „Golden PR Award” pentru acțiunile de lobby și *advocacy* derulate în România²⁰.

Deși în anul 2021 s-au înregistrat mai multe adopții decât în ultimii 20 de ani, iar numărul copiilor declarați adoptabili a

¹⁶ Publicată în Monitorul Oficial, nr. 341, 28.04.2020.

¹⁷ Radio România, „Decizie istorică ICCJ: Plasamentul familial nu mai poate fi restricționat!” (6 feb. 2020), <www.rador.ro/2020/02/06/decizie-istorica-iccj-plasamentul-familial-nu-mai-poate-fi-restrictionat/>, accesat la 12.01.2022.

¹⁸ Liviu Mihăileanu, „The Condition of Children Under Romania's Child Protection System”, *Romania Without Orphans Alliance*, 2018.

¹⁹ Claudia Spridon, „Simplificarea adopțiilor, pe masa Parlamentului”, *Adevărul* (4 apr. 2018), <www.adevarul.ro/news/societate/simplificarea-adopțiilor-masa-parlamentului-adopțiile-internationale-sansa-copiiilor-dizabilitati-1_5ac382f8df52022f755f0c04/index.html>, accesat la 12.01.2022.

²⁰ C. Dumbravă, „Alianța România Fără Orfani, premiată pentru campaniile de lobby și advocacy în domeniul protecției copilului și adopției”, *Amos News* (26 nov. 2020), <www.amosnews.ro/arhiva-2012-2020/alianța-românia-fără-orfani-premiată-pentru-campaniile-de-lobby-și-advocacy-domeniul-protectiei-2020>, accesat la 12.01.2022.

crescut cu 30%²¹, rămân probleme legate de prevenție, sărăcia extremă aducând în risc de abandon nu mai puțin de 41,7% dintre minorii sub 17 ani din România²². UNICEF consideră că aceasta ar fi principala cauză a intrării copiilor în sistemul de protecție, cu peste 40% din incidență²³.

O perspectivă de filosofie a intervenției

Nu doar orfelinele comuniste, ci și reglementările din 2004 au acordat prioritate instituționalizării ca modalitate de intervenție în sistemul de protecție. Schimbarea de filosofie către o intervenție familială a fost sprijinită decisiv de rezultatele obținute prin studiul longitudinal Bucharest Early Intervention Project (BEIP), realizat de mai mulți cercetători de la trei universități americane (Universitatea Harvard, coordonați de Charles Nelson, Universitatea Maryland, coordonați de Nathan Fox, și Universitatea Tulane, coordonați de Charles Zeanah)²⁴ alături de o echipă din România.

²¹ Denis Grigorescu, „În 2021 a fost un număr record de copii înfiați”, *Adevărul* (24 dec. 2021), <www.adevarul.ro/news/societate/florica-cherches-sefa-autoritatii-adoptii-in-2021-fost-numar-record-decopii-infiati-ultimele-doua-decenii-1_61c450b05163ec4271e5bb1d/index.html>, accesat la 12.01. 2022.

²² Eurostat, „People in Risk of Poverty or Social Exclusion” (2017), <ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/t2020_50>, accesat la 12.01.2022.

²³ Manuela Sofia Stănculescu, Vlad Grigoraș, Emil Teșliuc și Voichița Pop, *Romania: Children in Public Care* (Bucharest: Alpha MDN Printing House, 2017), 90.

²⁴ Chares H. Zeanah *et al.*, „Designing Research to Study the Effects of Institutionalization on Brain and Behavioral Development: The Bucharest Early Intervention Project”, *Development and Psychopathology* 15 (2003, 4): 885–907.

Proiectul a inclus studierea traseului a 136 de copii din orfelinele bucureștene, comparativ cu 72 de copii plasați în familie și care au jucat rolul de grup martor. Concluziile studiului au arătat faptul că în rândul copiilor instituționalizați coeficientul de inteligență a fost mult mai redus, acest grup înregistrând mai multe tulburări la nivel psihoemoțional și o dezvoltare cerebrală deficitară²⁵. Pe parcursul studiului, acei copii instituționalizați care au ajuns în îngrijire familială au dobândit o dezvoltare net superioară, iar recuperarea deficiențelor a fost cu atât mai bună, cu cât timpul scurs între momentul abandonului și îngrijirea familială a fost mai scurt.

Perioada adolescenței este, de asemenea, o etapă critică în dezvoltarea copiilor, studii recente identificând manifestări precum autovătămare²⁶, tentative de suicid²⁷ sau consum de substanțe²⁸ chiar și în lipsa abandonului. Întrucât efectele sunt amplificate de trauma asociată abuzului, neglijării severe și, în final, abandonului²⁹, îngrijirea familială este identificată ca fiind metoda de intervenție cu cele mai bune rezultate pentru copil, chiar dacă pune presiune pe familia care își asumă îngrijirea³⁰, impunându-se o pregătire de specialitate

²⁵ Nelson, Fox și Zeanah, *Copiii abandonați*, 208–239.

²⁶ Mădălina Claudia Panescu și Emanuel Adrian Sârbu, „Psychosocial Factors and Bullying Victimization”, *Revista de Asistență Socială* (2019, 1): 95–102.

²⁷ Emanuel Adrian Sârbu, Otniel Ioan Bunaciu și Daniel Mariș (ed.), *The Substance Use and Social Factors in Bucharest 2012–2013* (Cluj-Napoca: Risoprint, 2014).

²⁸ Remus Runcan, „Adolescent Substance Use, Misuse, and Abuse”, *Agora Psycho-Pragmatica*, 14 (2020, 2): 136–157.

²⁹ Nelson, Fox și Zeanah, *Copiii abandonați*, 208–239.

³⁰ Charles H. Zeanah, Kathryn L. Humphreys, Nathan A. Fox și Charles A. Nelson, „Alternatives for Abandoned Children: Insights from the Bucha-